

HUMANITIES INSTITUTE

Çağrı İnCEOğlu, Ph.D.

KARANLIKTA UYANANLAR 1964

Ertem Göreç

Genel Bakış

Ertem Göreç'in erken dönem eserlerinden biri olan film Türkiye'de politik sinemanın önde gelen klasikleşmiş eserlerinden biri olarak kabul görmüştür. 1960 İhtilali sonrası gelen özgürleşme döneminde çevrilen film, dönemin siyasal atmosferinden önemli bir biçimde etkilenmiştir. Sınıf çatışması, alt sınıfların hak mücadelesi, karmaşık ticari ilişkiler ve bunların aktörleri ile kapitalizmin Türkiye gibi üçüncü dünya ülkelerinde nasıl yaşandığını, farklı kesim ve sınıflardan karakterlerin yaşamlarına ve bunların birbirleriyle ilişkilerine değinen çok katmanlı bir filmidir.

Filmde olaylar İstanbul'daki bir boya fabrikası etrafında bu fabrika ile bağlantılı işçi, işveren, yabancı yatırımcı gibi piyasa aktörlerinin çıkar çatışmaları ve karmaşık ilişkileri ile ana karakterlerin arasındaki dostluk ve aşk ilişkisi etrafında gelişir. İtalyan Yeni Gerçekçiliğinden etkiler taşıyan film, Türkiye'deki farklı toplumsal kesimleri temsil eden karakterleri ve sinemasal estetiği ile Türk sinemasında gerçekçiliğin de öncü eserlerinden biri olarak kabul edilir.

Senaryosunu romancı Vedat Türkali'nin yazdığı filmin yapımcılığını Lütfi Akad üstlenmiştir.

Kişiler

<i>Turgut</i>	Fabrikanın sahibi Şeref Bey'in oğlu. Babası ölünce işin başına geçmek zorunda kalır.
<i>Ekrem</i>	Fabrikada teknisyen. Turgut'un yakın arkadaşı.
<i>Nuri Baba</i>	Fabrikada uzun yıllardır çalışan tecrübeli ve yaşlı ustabaşı. Ekrem'in babalığı.
<i>Fahri</i>	Boya fabrikasının müdürü. Şeref Bey'in sağ kolu.
<i>Mahmut</i>	Şeref Bey ve Fahri için muhabirlik yapan işçi.
<i>Nevin</i>	Fabrika müdürü Fahri'nin ressam yeğeni.
<i>Şeref Bey</i>	Boya fabrikasının kurucusu ve sahibidir. Turgut'un babası.
<i>Fatma</i>	Nuri Baba'nın kızı. Ekrem'e aşiktir.

Öykü

Turgut ve Ekrem çocukluktan beri iyi arkadaşlardır. Turgut'un babası girişimcilikle zengin olmuş bir fabrikatördür. Ekrem ve diğer arkadaşları Turgut'un babasının fabrikasında çalışırlar. İşçiler, bir süredir emeklerinin karşılığını alamamaktadırlar. Patron Şeref Bey işçilerin taleplerini duymazdan gelir. İşçiler grev hazırlığı yaparlar. Turgut'un babası Şeref Bey ölür. Bunun üzerine Turgut istemese de işlerin başına geçmek zorunda kalır. Turgut'un etrafındakiler onu işçilerin aleyhine kararlar alması için yönlendirir. Çıkarları çatışmaya başlayan Turgut ve arkadaşlarının arası günden güne açılır. Ekrem ile dostlukları bozulur. Fabrika müdürü Fahri'nin yeğeni Nevin ile Turgut arasında bir ilişki başlar. Turgut'un iş konusundaki bilgisizliğinden faydalanan Fahri gizlice iş anlaşmaları yaparak şirketi ele geçirmeye çalışır. Şirket mali krize girer. Fabrika batmak üzeredir. Yoksulluk artar ve işçiler greve giderler. Fahri'nin entrikaları sonucu batmakta olan fabrika dezavantajlı bir anlaşma ile kapatılarak yerine bir dolum tesisi yapılması kararlaştırılır. İşçiler bunu engellemek için harekete geçerler. Nevin, Turgut'u terk ederek Paris'e gider. Tamamen yalnız kalan ve fabrikasını kaybetmek üzere olan Turgut, işletme el değiştirmeden önce fabrikayı işçilere terk eder. Grevi bitiren işçiler işbaşı yapmaya hazırlanırken, işletmenin yeni sahipleri onları engellemeye gelirler. İşçiler direnişe geçerler.

Sahneler

Çatışma Fabrikada İşçiler fabrikada vinçle bir tankı indirirler. Keyiflidirler. Yanlarındaki mühendis kendi ürettikleri verniği, işçilere mutlulukla gösterir. Amerikan verniği ile karşılaştırır. İşçiler gülerler. İşçilerden biri güçlü bir aksanla gruba, Amerikalı mühendisin bozuk dediği motoru nasıl tamir ettiklerini anlatır. Turgut, kamyonetle Ekrem'i fabrika çıkışı alır. Hızla uzaklaşırlar.

Meydan okuma Patron Şeref Bey, imalathanede işçilere başarılarından ötürü teşekkür eder. İşçilerden biri (Mahmut), en iyi ürünü ürettiklerini ancak ellerine para geçmediğini söyler patrona. Patron, kendisinin de az kazandığından şikâyet eder. Nuri Baba, emeklerinin karşılığını almak

istediklerini söyler. Patron ise kimsenin hakkını yemediği düşüncesinde ısrarcıdır. Sendikadan şikâyet eder. İşçilere meydan okur. Patron ayrıldığında müdür Fahri üç işçiyi kovar.

Gecekondu Fatma ve arkadaşı eve dönmektedirler. Arkadaşı, Fatma'ya Ekrem'in kendisini sevdiğini merak etmemesini söyler. O sırada Turgut ve Ekrem evin önüne gelmişlerdir. Ekrem eşyalarını taşır. Fatma üzgün karşısına çıkar. Ekrem aldırmaz. Fatma ağlar. Arkadaşı onu teselli eder.

Dayak Sokakta bir anne çocukların arasında oğlunu dövmetedir. Ekrem ve Turgut ve diğer komşular çocuğu kurtarmaya gelirler. Kadının kocası işten çıkarılmıştır. Fakirlikten yakınır, ağlar. Biri, sendikanın yardım edeceğini söyler. Kadın sendikaya lanet eder. Kalabalık dağılır.

Taşınma Turgut ve Ekrem, Ekrem'in eşyalarını kenar mahallelerden birindeki eski bir eve taşırlar. Turgut, işçilerin altı aydır grev yapamadığından yakınır.

Sendikada tartışma İşçiler grevi tartışır. Nuri Baba karşı çıkar, sendikanın grev müddetince işçileri destekleyecek bir parası olmadığını söyler. Ezilmemek için birlik olmanın, sendikayı önce büyütme gerektiğini söyler. Kovulan işçilerden biri toplantıyı terk eder.

Meyhanede Kovulan işçi meyhanede önündeki masada oturan patronun oğlu Turgut'a sataşır. Onu muhbirlikle suçlar. Turgut öfkelenir, adamı tartaklar. Muhbir sizden biri der Turgut. İşçilerden biri muhbir kullanan kişinin muhbirden de ahlaksız biri olduğunu söyler. Turgut hak verir. Sendikalı bir işçi içeri girer ve yarın grev ilan edeceklerini duyurur.

Sabah Ekrem sabah eve döndüğünde evinde Fatma'yı bulur. Onu evden kovar. Turgut da evine sarhoş döner.

Grev İşçiler grevi başlatırlar. Patron, meslektaşıyla işçilerin istediklerinin kabul edilmez olduğunu konuşur. Muhbirlik yapan Mahmut gelir. Grev hakkında bilgi verir, gece meyhanedeki durumdan bahseder.

Baba ve oğul Turgut babasının ofisine gelir. Babası Şeref Bey onu bir iş için Adana'ya göndereceğini söyler. Turgut itiraz eder. Babası Turgut'un yakasına yapışıp bağırır. Onu kovar.

Ressam Fabrika müdürü Fahri'nin yeğeni Nevin fabrikaya gelir. Patron için resim yapmaktadır. Fabrikaya da bir duvar resmi yapacağını söyler.

İthalat yasağı Ankara'dan gelen telefonla boya ithalatının durdurulduğunu öğrenen Şeref Bey buna çok sevinir. Haberi alan meslektaşları ziyarete gelirler. Patronlar çok keyiflidirler. Şakalaşırlar. Patron telefonla ithalatçıları arar.

Gizli anlaşma İthalatın durdurulmasından memnun olmayan ithalatçı patronlar toplantıda tartışmaktadırlar. Şeref Bey'in konuştuğu adamı ziyarete Fahri de gelmiştir. Gizli bir iş anlaşması yaparlar.

Patronun ölümü Şeref Bey ofisinde, Ortadoğu ve Balkanların en büyük fabrikasına dönüşeceklerini söyler. Çalışanları ithalat yasağından dolayı hammadde sıkıntısının baş gösterdiğini rapor ederler. Fahri, yerli ve düşük kalitedeki başka bir hammaddenin kullanılmasını destekler. Şeref Bey önce tereddüt eder, ardından kabul eder. Şeref Bey, siparişlerin yetişmesi için işçilerin taleplerini kabul eder. Ofisinde kalp krizi geçirerek ölür.

Bu fabrika sizin Turgut meyhaneye arkadaşlarının yanına gelir. O sırada Fahri, eşine bir takım ortaklık belgeleri imzalatır. Turgut, mahalledeki meyhaneden çıkışta arkadaşlarıyla eski çocukluk günlerini konuşur. Beraber fabrikaya gelirler. "Bu fabrika sizin" der Turgut. Turgut kapıda sızınca bekçi işçileri kovalar.

Yeni patron Turgut'a çevresi tarafından yeni patron olduğu ve davranışlarına dikkat etmesi gerektiği telkin edilir. Greve başlamak üzere olan işçiler ona güvenmektedirler. Fabrikaya gelen Turgut işleri Fahri'nin yürütmesini ancak işçilerin isteklerinin de kabul edilmesini ister. Fahri bunun mümkün olmadığını anlatır. İşçilerin arasındaki muhbirin Mahmut olduğunu öğrenen Turgut sinirlenir.

İşverenler Toplantı için babasının diğer işveren arkadaşları gelir. Onlar da işçilerin isteklerinin kabul edilmesinin mümkün olmadığından, ekonomik koşullardan bahsederler. Turgut teknik konulardan bunılır, meseleyi konuşmayı ertelemeyi ister. Ancak yanındaki müdürler üretimin devam etmek zorunda olduğunu bildirirler.

Tartışma Fahri, işçilerin karşısına çıkarak en fazla %5 zam yapabileceklerini, diğer isteklerinin ise kabul edilemez olduğunu bildirir. İşçiler öfkelenir. Grev oylaması yapmak üzere toplanırlar.

Mahmut, haklarını aramak gerektiği konusunda işçileri kışkırtır. Güvendikleri Turgut Bey'in bile kendilerini aldattığını söylerler. İşçiler, Turgut'un hatırına grevi bir seferlik ertelerler.

Arabada Turgut ve Nevin sohbet ederek fabrikadan çıkarlar. Nevin Turgut'u arkadaş buluşmasına davet eder.

Parti Nevin, Turgut'u sanatçı arkadaşları ile tanıştırır. Turgut etrafındakilerin konuşma ve davranışlarını garipser. Orada, Aydın isimli bir gazeteci ile tanışır, sohbet eder.

Muhasebe Turgut, Fahri ile birlikte kar hesabı yaparlar. Fahri her şeyin yolunda olduğunu söyler. Turgut, işçilerin haklarının verilmesini tekrar gündeme getirir. Fahri bunun mümkün olmadığını yineler.

Hak İşçiler kendi aralarında Turgut'tan destek gelmemesini konuşurlar. Nuri Baba, haklarını dostlukla alamayacaklarını yalnızca kendi kendilerine yani sendikaya güvenmeleri gerektiğini vurgular. Ancak diğer işçiler, sendikanın kovulanların dahi hakkını koruyamadığını söylerler.

İki arkadaş Ekrem sıkılarak Turgut'la çıkarılan işçilerin durumunu konuşmaya gelir. Beklerken, kapının ardından Fahri ve Mahmut'un işçilere dair planlarını duyar. Fahri bunlardan Turgut'un da haberi olduğunu söyler. Ekrem'in yanına gelen Turgut işçilerin ikisini işe yerleştireceğini söyler. Turgut'a inanmayan Ekrem odayı terk eder.

Ekrem ve Fatma Ekrem öfkeli ve sarhoş olarak evine gelir. O sırada Fatma Ekrem'in odasına onunla birlikte olmaya gelir. Ekrem onu reddeder.

Karakolda Ekrem dışarıda kavga çıkardığı için karakola düşmüştür. Turgut, karakola gelerek Ekrem'in salıverilmesini sağlar. Ekrem, bundan memnun olmaz. Turgut konuşmak ister ancak kavga ederler.

Tartışma Turgut ve Nevin arabada tartışırlar. Nevin, Turgut'un değiştiğini ve arkadaşlarına karşı haksızlık yaptığını söyler. Turgut, bunu kabul etmez, öfkelenir.

Sabah evde Ekrem, sabah uyandığında Nuri Baba ve Fatma'nın evindedir. Fatma ile öpüşürler. Nuri Baba, kendini toparlaması için Ekrem ile konuşur.

Entrika Fahri, diğer iş adamları ile Turgut'u borçlandırarak fabrikasını elinden almak için tuzak kurarlar. Üretmek yerine dışarıdan gelecek boyayı yerli gibi satmanın daha iyi olduğunu konuşurlar.

Anlaşma Turgut, müşterisi olan iş adamından yüklü miktarda bir boya siparişi alır. Fabrikayı gezdirirlerken her şeyin kendi üretimleri olduğunu söylerler. Adam, Turgut ve Fahri'yi tebrik eder.

İmalathanede Ekrem, işçilere sendikanın gerekliliğini anlatır. Cesur olmalarını, birlikte daha güçlü olduklarını, mücadele etmeleri gerektiğini söyler. Bunun imkansız olduğunu söyler bazı işçiler. Aralarında kavga ederler.

Ayrışma Turgut Fahri'den Nevin'in Paris'e gideceğini öğrenir. O sırada mühendis, Nuri Baba ve Ekrem'in işçileri kışkırttığı haberini getirir.

Konuşma Turgut, Nevin'le konuşmaya gelir. İşçilerin kendisine cephe almasından duyduğu üzüntüyü dile getirir.

Tartışma İşçiler Nuri Baba'nın evinde sendika toplantısı yaparlar. O sırada Nevin Ekrem'i görmeye gelir. Nevin, Turgut'a karşı düşmanca tavırlarının doğru olmadığını söyler. Ancak, Ekrem'le tartışırlar. Nevin, orayı terk eder, Turgut'un evine gelir. Beraber olurlar.

Sabah Nevin, akşam Ekremlere konuşmaya gittiğini söyler Turgut'a. Paris'e şimdi gitmeyeceğini ve fabrikadaki resmi bitireceğini söyler.

Düğün planı Ekrem ve Fatma nişan planları yaparak bunu Nuri Baba'ya nasıl açıklayacaklarını tartışırlar. Nuri baba gelir. Ekrem konuşamaz, kaçır. Nuri Baba durumu anladığını açıklar. Evlenmelerine müsaade eder. Fatma sevinir.

Yoksulluk Mahalledekiler yoksulluktan şikâyet eder. Fabrikada işçiler gergin ve öfkelidir. Aralarında tartışırlar.

İşler Fahri, işlerin yolunda gitmediğini açıklar Turgut'a. Nevin Turgut'u telefonla partiye davet eder.

Sorunlar Mühendis, laboratuvarından çıkan ürün tahlil sonuçlarının olumsuz olduğunu ve müşterilerin siparişi iptal edeceklerini haber verir.

Grev Altı aydır paralarını alamayan işçiler grev ister. Mahmut, işçilerin greve kalkışmaması için biraz daha sabırlı olmalarını telkin eder. Bazıları çekimser kalsa da işçiler çoğunluk oyuyla grev kararı alırlar.

İsyan Nevin, fabrikada yaptığı resmin tahrip edildiğini görür. Kendini kaybederek oradaki işçilere bağırır. Arbede çıkması üzerine, fabrikada işçilere saldırdığı dedikodusu çıkar. İşçiler toplanır. Taleplerini iletirler. Turgut, süre vermeleri için yalvarır. İşçiler son bir fırsat verirler.

Öfke Nevin, arkadaşlarına olanları anlatır. Turgut, Nevin'i teselli etmek için yanına gelir. Tartışır. Nevin, Turgut'u kovar.

Anlaşma Fahri Amerikalılar ile gizlice iş anlaşması yapmaya çalışırken, buldukları gazinoya tesadüfen Turgut gelir. Sarhoş adamlar birlikte eğlenirler. Mühendis yanına gelerek üç milyonluk boyanın ret edildiğini haber verir. Turgut'un şirketi mali krize girer.

Entri Turgut müşterisine sözleşmeyi iptal etmemesi için yalvarır. Adam, anlaşmanın fesih edildiğini ve tazminatı ödemelerini beklediklerini söyler. Adam, boya ithaline başvurmak ister. Müdürü ondan gizli bir şekilde Fahri'nin ortağı olan ithalatçı ile ithal boya ve Turgut'un boyalarını karıştırıp satmak için anlaşma yapar.

Ayaklanma Fabrika kapatılarak ambalaj tesisine dönüştürülmeye başlanır. İşçiler engel olmak için ayaklanırlar. Mahmut, kalabalığı engelleyip, ambalaj tesisinde işe alınacaklarını söyler. Olanlardan ötürü sendikayı suçlar. İşçileri kendi sendikasına katılmaya davet eder. Ekrem, Mahmut'u ifşa eder, onu döver. Mahmut'a işçilerin önünde muhbirliğini itiraf ettirir. Grev başlar. İşçiler ve aileleri coşkuludur.

Oyun Nevin, Fahri ve karısının konuşmalarını duyar. Fahri'nin oyunu sonucu Turgut'un fabrikasının battığını öğrenir. Fahri, Nevin'i Paris'e göndermek ister.

Anlaşma Gazeteciler, anlaşmayı imzalamak üzere toplantıya gelen Amerikalı kimya şirketinin adamlarına Türkiye'deki yatırımlarını sorarlar. Anlaşma imzalanır.

Gece grevde Grevdeki işçiler bir çadırın önünde sessizce beklerler. Bir kadının bebeği doğar. Sevinirler. İşçiler grev kırıcı olarak getirilen adamlar tarafından saldırıya uğrar.

Ayrılık Nevin, Turgut'u arar ve ertesi gün kendisiyle Paris'e gelmesi için ikna etmeye çalışır. Turgut telefonu kapatır.

Zirve Nevin, uçağa biner ve gider. Grevdeki işçilere destek olmak üzere alana yeni işçiler gelir. Fahri yanındaki gizli ortakları ile Turgut'un odasına gelerek şirketin fabrikaya haciz koydurduğunu iletir. Turgut, Fahri'yi döver ve kovar. Fahri ve adamlar işçilerin yuhalamaları ile fabrikayı terk ederler.

Yeniden işbaşı Turgut işçilerin yanına gelerek, fabrika el değiştirene kadar geçecek sürede kendileri için üretmelerini söyler ve fabrikayı işçilere terk eder. İşçiler grevi sonlandırır ve iş başı yapmak üzereyken fabrikanın yeni sahipleri gelirler. İşçilere oranın artık bir fabrika olmadığını ve derhal terk etmelerini söylerler.

Direnış İşçiler fabrikayı yıktırmayacaklarını söylerler. Hep birlikte bağırarak protesto ederler.

Temalar

Sınıf çatışması İşçi ve işveren ilişkileri çerçevesinde karakterler arasında yaşanan sınıf çatışması sergilenir. Şeref Bey ve diğer işverenler daha fazla kar elde etmek için ittifaklar kurarlar ve işçilere karşı ortak hareket ederler. İşçiler de kendilerini daha güçlü temsil ederek haklarını alabilmek için sendika yoluyla bir araya gelerek pazarlık gücü kazanmaya çalışırlar.

İşçiler, film boyunca aralarında emeklerinin karşılığını alamamaktan, dayanışma ve grev yapma gerekliliğinden bahsederler. İşverenlerin temsilcileri ise çeşitli ekonomik gerekçelerle işçilerin isteklerinin karşılanmasının mümkün olmadığını, aksi halde zarar edebileceklerini hatta batacaklarını iddia ederler. Bu durum, iki sınıfın arasındaki çatışmanın temel karakterini çizer.

Dostluk Filmde ana karakter olan Turgut ve Ekrem'in dostluğu ve bunun geçirdiği dönüşüm de işlenmiştir. Turgut, çocukluktan beri Ekrem ve diğer bazı işçilerle arkadaşır. Turgut, fabrikanın sahibi olan babası ile anlaşmamakta, zamanının çoğunu arkadaşları ile geçirmekte ve kendisini hiç bir zaman arkadaşlarından farklı ya da üstün biri gibi görmemektedir.

Babasının ölümüyle beraber işlerin başına geçmek zorunda kalan Turgut ile işçi arkadaşlarının dostluğu bozulmaya başlar. Aralarında daha önce belirgin olmayan bir çıkar çatışması belirir. Babasının işçilerin emeği üzerinden elde ettiği zenginliğin sağladığı rahat yaşamı daha önce

sorgulamadan süren Turgut, aynı düzenin başına geçtiğine işlerin iç yüzünü kavramaya başlar. Babası öldüğünde daha henüz bunun farkında değilken safça bir iyi niyetle arkadaşlarına “bu fabrika benim değil ki bu fabrika sizin” diyen Turgut, zamanla bunun gerçek olmadığını kendi de anlar. Turgut eski dostlarından uzaklaşır, onların sorunlarına başlangıçta çare bulacağını sanırken, kendisine anlamadığı iş kurallarını hatırlatan çevresindeki iş insanları tarafından işçilerin aleyhine kararlar alır. Başlangıçta arkadaşlarının şirketin başına geçmesine sevinen işçiler hayal kırıklığına uğurlar. Sonunda Turgut, Ekrem ve diğer eski dostlarının düşmanlığını kazanır. Artık hiç bir şey eskisi gibi olmayacaktır. Böylece film, dostluğun da çıkar çatışması devreye girdiğinde ortadan kalktığını, mevcut ekonomik sömürü ilişkisi içinde bu iki tarafın dostça ve dürüst bir ilişki kuramayacaklarını tasvir etmiş olur.

Vahşi kapitalizm Göreç, sınıf çatışmasını işlerken bir yandan da iş dünyası içinde dönen oyunlara da değinmektedir. Çeşitli sahnelerde karmaşık piyasa dengeleri, ithalatçıların ve ihracatçıların çatışan çıkarları, şirketler arası gizli anlaşmalar, entrikalar ve şirketlerdeki yöneticilerin ihanetleri tasvir edilir.

Üçüncü dünya sorunları ve geri kalmışlık Az gelişmişliğin tipik sorunlarına da değinen film, sanayileşmesini tamamlayamamış bir ülke olarak Türkiye’yi dışa bağımlı ve ithalata dayalı bir ekonomi ekseninde tasvir etmiştir. Yabancı yatırım kisvesi altında yabancının yerli sanayiye öldürmesi ve kendi ürünlerini pazara sokması, yerli firmaları birer birer ele geçirmesi, yani sermayenin el değiştirmesi, dolayısı ile imalat sektörünün baltalanması işlenmiştir. Amerikalı şirket önce yerli boya firmasına sattığı boyaları yerli ürünlere gibi pazarlanmasına olanak tanır, ardından da bunun karşılığında şirkete önemli oranda ortak olur. Üretim adı altında aslında ithalat yapılmaktadır. Bunun sonucunda üretim bir türlü gelişemez. Kazananın her koşulda yabancı sermaye ve gelişmiş ülkeler olduğu gösterilir. Anlatıdaki şirketin Amerikan kökenli olması özellikle vurgulanmış görünmektedir.

Sömürü ve yoksulluk Fabrika çalışanı olan işçiler ve aileleri yoksulluk çekerler. İstanbul’un kenar mahallelerinden birinde oturan topluluğun hemen her üyesi civardaki boya fabrikasında çalışır. Kaliteli ürünler üretilen şirketin başarılı olmasında pay sahibidirler. Buna karşın, temel ihtiyaçlarını karşılayacak düzeyde kazanamayan işçiler, aileleri ile birlikte günden güne derin bir yoksulluğun içine çekilirler. İşçiler aylarca ne maaş ne zam alabilirlerken işverenler aralarında bol karlı anlaşmalar yapmaktadırlar. Şeref Bey, işçilerin çalışmasından ve üretimin kalitesinden memnundur, çünkü istediği şekilde işlerini yürütebilmektedir. Ancak diğer yandan bu karı çalışanları ile paylaşmaya yanaşmaz. Şirket, söz verdiği yasal ödemelerini bile yapmaktan çekinir. Şeref Bey’in ölümünden sonra ortaya çıkan olumsuz ekonomik gidiş bu durumu daha da içinden çıkılmaz bir hale getirir. Zira yöneticiler oluşan zararı kendileri göğüslemek yerine işçinin maaşını ödemeyerek zararı çalışanlarına ödetir. Diğer bir deyişle, kazanırken kazancı paylaşmayan işverenler, zarar ederken ise bunu işçinin karşılamasını dayatırlar.

Yabancılaşmış aydın Nevin karakterinin temsil ettiği Türk aydını halka ve sorunlarına sempati duysa da onu ve sorunlarının kaynağını anlamaktan ve bunlar için bir çözüm üretebilmekten yoksundur. Nevin ve arkadaşları halktan ve ülkenin gerçek sorunlarından uzakta bir çevre içinde yaşamakta, yüzlerini Batı kültür ve sanatına dönmüş olup yarattıkları yapıntı gündemi takip etmektedirler. Nevin ve arkadaşları, halkı ilkel bulurlar. Turgut, aslında kültürel olarak halka daha yakındır. Nevin’in daveti ile katıldığı partide tanıştığı “entelektüel” karakterlerin konuşma ve davranışlarından bir şey anlamaz. Burada tanıştığı gazeteciye (ki ismi Aydın’dır) onların kim olduklarını sorduğunda aldığı yanıt şöyle olur: “Bunlar, Fransa’da krallık ilan edildiğinde Türkiye’de padişahlığı savunacak olanlardır”. Böylece Göreç, Türkiye’de modernleşmenin en tartışmalı konularından biri olan aydın yabancılaşması ve Batı hayranlığı konularına da değinmiş olur.

Karakter Analizi

Turgut Fabrikatör Şeref Bey’in oğlu olan Turgut, fabrikadaki işçilerin bir çoğu ile aynı zamanda çocukluk arkadaşıdır. Dürüst bir insan olan Turgut fabrika kendisine kaldığında işleri yönetmekte zorlanır. Olayların iç yüzünü göremez.

Dürüst Turgut, babası işleri yürütürken vaktinin çoğunu işçi olan çocukluk arkadaşları ile geçirir. Onların babası ile aralarında olan çekişmeyi bilir ancak babasının tarafını değil, haklı bulunduğu işçilerin tarafını tutar. Onlara hak arama sürecinde destek olur. Bu nedenle de babası ile çatışır. Nitekim işçilerin arasındaki muhbir Turgut değil, Mahmut’tur. Babası öldüğünde işlerin başına geçmek istemez. Sevmediği ve anlamadığı bu işlerle uğraşmak istememektedir. İşe geldiği ilk gün işçilerin haklarını ödeyeceğini duyurur. Ancak, çevresindekiler buna mani olmak için Turgut’u bilerek yanlış yönlendirirler.

Kör Turgut, bir anda üzerine kalan şirketi nasıl yöneteceğini bilemez. O zamana kadar işlerle hiç ilgilenmemiş ve patron olmaya niyeti ve ticari bir hırsı olmayan Turgut uzman olarak gördüğü Fahri’den destek alır. Fakat Fahri, hem Turgut’un hem de şirketin aleyhine çalışarak kendisini zengin, işçileri ve

Turgut'u ise mağdur edecek kararlar alınmasını sağlar. Gereklilik adı altında önüne konulan kararları imzalayan Turgut, hemen yanı başında çevrilen entrikanın farkına varmaz. Fahri tarafından yönlendirilir. Şirketini kaybettiğini anladığında artık çok geçtir.

Filmin başlarında tanıştığı gazeteci muhtemel tehlikeyi haber verdiğinde bundan bir şey anlamaz.

Gazeteci: "Boya fabrikanız olacak; ... Büyük yabancı şirketler müsaade ederse tabii

Turgut: Müsaade mi, neden?

Gazeteci: Çünkü babanız dünyaya çok geç geldi.

Turgut: Anlamadım.

Gazeteci: Anlamaya vaktiniz olacağını da zannetmiyorum. Fırsatı kaçırdınız. Artık işçileriniz anlayacaktır". Turgut arkasından bakabilir.

Turgut diğer yandan, dostlarının da günden güne kendinden uzaklaşarak birer düşmana dönüşmesini anlayamaz. Aralarındaki sınıf ve çıkar çatışmasını göremeyerek arkadaşları tarafından haksızlığa uğradığını düşünür.

Ekrem Turgut'un çocukluk arkadaşı olan Ekrem, uğradıkları haksızlık karşısında öfkeli, mücadele isteği ile dolu, cesur bir karakterdir.

Öfkeli Ekrem, hem en yakın arkadaşına karşı olan güveninin boşa çıkmasından hem de işveren tarafından sömürülmekten dolayı öfkeli. Haksızlığa tahammül edemez. Turgut'la ve greve karşı olan işçilerle tartışır, kavga eder. Grev için harekete geçmekten korkan işçileri yüreklendirici konuşmalar yapar.

Korkan işçilere finale doğru şunları söyler: "Şu meydana gelir miydi emeğimiz olmadan?(Boya'yı gösterir). Bunu yaratan emeğimizin hakkını biz almazsak kim verir bize? ... Lan neyiniz var kaybedecek? Kanun bir hak vermiş size. Köpek gibi korkup titreşeceğinize hele bir sınıksız tutunun birbirinize, bakın o zaman kimse sizin ekmeğinizle, insanlığınızla oynayabilir mi?"... Bugün bu savaşı vermezsek hem kendimizi hem de çocuklarımızı sefaletle mahkum edeceğiz".

Fahri Fabrika müdürü olan Fahri, işletmenin aleyhine çalışarak bundan kendine maddi çıkar sağlayan sinsi ve entrikacı bir kişiliktir.

Entrikacı Fahri Şeref Bey'in ölümü ile birlikte oluşan otorite boşluğundan ve Turgut'un iş konusundaki bilgisizliğinden yararlanarak yerli ve yabancı başka şirketlerle gizlice anlaşarak ve bir paravan şirket kurarak fabrikanın batmasına yol açar. Müdür olmak yerine kendi şirketine sahip olmak isteyen Fahri bunu gerçekleştirmek için harekete geçer.

Mahmut İşçilerden biri olan Mahmut, sendikalı gibi görünmekle birlikte patronun yararına muhbir olarak çalışır. Mahmut, ikiyüzlü ve yalancı bir karakterdir.

Sinsi İşçileri yanlış yönlendirip kışkırtarak da zarar görmelerine neden olan Mahmut işverenin istekleri doğrultusunda konuşur ve hareket eder. Öykünün çeşitli aşamalarında farklı taktiklere başvurur. İşçiler arasındaki fikir ayrılıklarını körüklemeye çalışır. Örneğin filmin sonlarına doğru işçilerin sendikadan şikâyetçi olmaları üzerine diğer sözde sendikaya üye olmaları için onları teşvik eder.

Nuri Baba Fabrikada uzun zamandır çalışan Nuri Baba, Ekrem'in babasıdır. Ailesini kaybeden Ekrem'i büyütüştür. Nuri Baba aynı zamanda işçilerin örgütlenmesi için çalışır, haklarını aramalarını teşvik eder. Tecrübeli, açık sözlü, akılcı ve mücadelecidir.

Mücadelecisi Nuri Baba baştan itibaren işçileri birlik olmaları ve hakları için mücadele etmeleri yönünde yüreklendirir. Şartlar olgunlaştığında grev yapmaları için işçileri harekete geçirmeye çalışır. İşçilerin bir kısmı grev yaparlarsa işsiz kalacaklarından korkar. Nuri Baba, yalnızca birlik olunursa hedeflerine ulaşabileceklerini anlatır. İşçilerin arasındaki tartışmalarda yönlendirici olur.

Akılcı Duygularıyla değil aklıyla hareket eden Nuri, meselelerin neden ve sonuçlarını çevresindekilere izah ederek işçileri akılcı kararlar almaları için yönlendirmeye çalışır. Çıkarlar söz konusu olduğunda dostluğun bozulduğunu, kendilerini Turgut'un değil yalnızca kendilerinin kurtarabileceğini söyler.

Nevin Fahri'nin yeğeni olan Nevin, Fahri'nin aksine iyi niyetli, sanatçı bir kişiliktir. Aydın karakterini temsil eden Nevin, iyi niyetine karşın halkın temel sorunlarını bir dereceye kadar anlayabilir.

İyi niyetli Nevin, arkadaşlarının kendisine sırt çevirmesinden dolayı acı çeken Turgut hakkında konuşmak üzere Ekrem'in yanına gider. Ancak orada hiç beklemediği şekilde Ekrem ve diğer işçilerle bir tartışmanın içine girer. Ertesi gün Turgut'a durumu anlatırken şöyle der: "Kovdular beni. ...Seviyorum gene de onları".

Turgut ve Ekrem meyhanede

Günün sonunda gecekonduya dönüş

Nevin Ekrem'le konuşur.

Turgut baskı altında

İşçiler grevde